

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PETCU, ADRIAN NICOLAE

Sfântul Cuvios Mărturisitor Arsenie de la Prislop: o biografie documentară / Adrian Nicolae Petcu ; carte tipărită cu binecuvântarea Presfințitului Părinte Nestor, Episcopul Devei și Hunedoarei. - Deva : Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2025
ISBN 978-630-6591-16-9

2

929

DTP & Layout: Pr. Mircea Mihuleț

Corectură: Cătălin Ungureanu

© Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2025
All rights reserved / Toate drepturile rezervate

Adrian Nicolae Petcu

**Sfântul Cuvios Mărturisitor
Arsenie de la Prislop
– o biografie documentară –**

Tipărită cu binecuvântarea
Presfințitului Părinte Nestor,
Episcopul Devei și Hunedoarei

Editura Episcopiei Devei și
Hunedoarei
2025

Cuprins

Introducere	5
Nașterea. Studiile și formarea duhovnicească	9
Intrarea în monahism	17
Cercetat ca doctor al sufletelor	21
Prima arestare	35
A doua arestare	41
Mutarea și constituirea unei obști la Mănăstirea Prislop ...	49
Activități misionare și raporturi duhovnicești	57
A treia arestare	77
Adunarea talanților	89
A patra arestare	97
Ultima parte a viețuirii în mănăstire și plecarea în lume ...	101
Viețuind în lume și urmărit de Securitate	109
Opera duhovnicească și artistică	127
Atitudinea Părintelui Arsenie față de comunism	147
Moștenirea duhovnicească a Părintelui Arsenie	157
În loc de concluzii	161
Abrevieri	163
Bibliografie	163
Anexă foto	169
Anexă documentară	177

Nașterea. Studiile și formarea duhovnicească

Sfântul Cuvios Mărturisitor Arsenie Boca s-a născut la 29 septembrie 1910, în Vața de Sus, județul Hunedoara, în familia lui Iosif Petru Boca și Creștina Popa, oameni simpli. Tatăl era de profesie cizmar, originar din Brad și de confesiune greco-catolică, iar mama din Vața de Sus, ortodoxă. La botez, în ziua de 16 octombrie 1910, pruncul a primit numele de Zian-Vălean în credința creștin-ortodoxă, conform evidenței păstrate în Biserica parohială ortodoxă din Vața de Sus¹. Din cauza greutăților materiale și probabil pentru a merge la școală, tatăl său îl dă în grija sorei, Ana Boca, din orașul Brad. Aici este remarcat de fiul Anei Boca, învățătorul Vasile Crucin, director al Școlii primare din Buteni, județul Arad. Tânărul Zian este luat de învățător la Buteni, unde probabil urmează clasele primare în particular². În martie 1922, deci când avea

¹ Iovu Mihai, *Copilăria Părintelui Arsenie Boca-documentar*, Arad, Editura Iona, 2012, pp. 40-45 (facsimile). Zian Boca a mai avut o soră, Viorela-Minca, născută la 22 martie 1913, care a fost botezată tot în credința creștin-ortodoxă, dar a murit în același an, la 12 octombrie (*Ibidem*, p. 47).

² *Ibidem*, pp. 32-33, 55. Tatăl său a fost plecat în America, dar nu se poate stabili dacă înainte sau după divorț (*Ibidem*, p. 32). În 1946, părintele Arsenie avea să-i mulțumească binefăcătorului său, Vasile Crucin, cu un exemplar din primul volum al *Filocaliei*, pe care îi scria: „Nu uit niciodată că începutul meu cu școala ți-l datorez ție și stăruințelor tale pe lângă ai mei” (*Apud* Daniil Stoianescu, *Părintele Arsenie – „Omul îmbrăcat în haină de in și îngerul cu cădelniță de aur”*, Deva, Editura Charsima, 2008, p. 41).

vârsta de 12 ani, părinții săi divorțează³. Tot în 1922, se înscrie la Liceul teoretic „Avram Iancu” din Brad, pe care îl termină în 1929 ca șef de promoție. De altfel, în curtea acestei școli se află și astăzi gorunul pe care tânărul Zian Boca l-ar fi plantat la absolvire⁴. În timpul școlii a fost mult apreciat, de către colegul său Petre Boldor, viitor preot la Arad, care spunea despre el: „Excepțional înzestrat, de o voință extraordinară, o memorie formidabilă, o putere de muncă și o tenacitate ieșită din comun”.

Deși înclina spre științele pozitive, gândindu-se să urmeze școala de aviație, din cauza sărăciei, în toamna anului 1929, tânărul Zian Boca s-a înscris la Academia Teologică din Sibiu. Nu era totuși o întâmplare, deoarece încă din timpul liceului, după cum avea să spună mai târziu într-o autobiografie, „mi se remarcă o anumită înclinație spre singurătate și spre probleme de religie, chiar peste puterile mele de atunci. Așa de pildă am o carte a lui Immanuel Kant, *Religia în limitele rațiunii*, iscălită de Zian Boca, cl. a IV-a liceu. [...] Drept aceea, a biruit înclinația contemplativă sau speculativă”⁵. Deși era bursier, pentru a se întreține, în 1931 a fost nevoit să vândă casa părintească⁶.

În anul 1933, a finalizat studiile la Academie, obținând absolutoriu în Teologie cu lucrarea *Încercări*

asupra vieții duhovnicești⁷. Ulterior, în perioada noiembrie 1947 - martie 1948, părintele Arsenie a dat examenele de diferență și a susținut lucrarea pentru obținerea diplomei de licență, perioadă în care a locuit în internatul Academiei, după cum solicitase în cererea înaintată la mitropolitul Nicolae Bălan: „Simțind trebuința aprofundării cunoștințelor de teologie, spre a servi mai bine țintele mănăstirii, în noua ei ctitorie, cu smerenie vă rog să binevoiți a-mi încuviința continuarea studiilor teologice, începând cu echivalarea diplomei de licență, obținută la Academia «Andreiana» din Sibiu, din 1933”⁸.

În vacanțele studențești, Zian Boca se ocupa cu pictura. La intervenția profesorului Nicolae Popovici, viitorul episcop al Oradiei, începând cu anul 1933, Zian Boca este trimis cu bursă de către mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului, ca să urmeze Academia de Arte Frumoase din București, secția Arte Decorative. Începând cu noiembrie 1936, Zian Boca locuia la Internatul teologic din București, din incinta fostei mănăstiri Radu Vodă. Deoarece fusese hirotonit ca diacon, tânărul Zian Boca slujea în biserica Internatului teologic din București⁹. Aici era considerat de către conducerea școlii ca „unul dintre cele mai distinse elemente ale secțiunii decorative și ca un deosebit element de stimulare pentru colegii săi și un exemplu vădit de sânguință, talent și pricepere”¹⁰. Din

³ Iovu Mihai, *op. cit.*, p. 37. Tatăl său a decedat la vârsta de 45 de ani, de tuberculoză, la 19 iunie 1926, iar mama sa la 6 decembrie 1951 (Iovu Mihai, *op. cit.*, pp. 32-34).

⁴ Romulus Neag, *Părintele Arsenie Boca în „Alma Mater Zarandensis”, în „Gândirea”, serie nouă, an VI, nr. 5-6/1997, p. 29.*

⁵ ACNSAS, fond Penal, dosar 13928, f. 17 (Autobiografie din 1945).

⁶ *Ibidem*; Iovu Mihai, *op. cit.*, pp. 22-23.

⁷ ACNSAS, fond Penal, dosar 13928, f. 18.

⁸ AMA, dosar III-56-1947; AMrii Brâncoveanu, dosar nr. 1/1947, f. 18.

⁹ AMA, dosar V-944-1933, f. nenum.; Idem, dosar III-296-1933, ff. nenum.; Idem, dosar III-262-1936, f. nenum.; Idem, dosar III-345-1937, f. nenum.

¹⁰ Idem, dosar III-303-1934, f. nenum.

aceste motive, în iunie 1936, profesorul Costin Petrescu îl invită să facă practică în atelierul său de pictură, pentru ca ulterior să-l cheme să zugrăvească scena intrării domnitorului Mihai Viteazul din ansamblul pictural al Ateneului Român¹¹.

În iulie 1938, Zian Boca finalizează studiile la Academia de Arte Frumoase¹². Tânărul absolvent a făcut anul de practică alături de profesorul său, pictând în frescă la biserica „Sfântul Dumitru” din Bixadul Oltului, județul Covasna¹³, abia ridicată. Aflat la Bixad, la 7 august 1938, Zian Boca trimitea o scrisoare mitropolitului Nicolae Bălan, prin care îi mulțumea pentru susținerea studiilor la București: „Am datorita de a vă mulțumi Înaltpreasfinției Voastre și Preacucernicilor sfetnici, pentru că mi-ați purtat de grijă și mi-ați dat toată ocrotirea părintească pe tot intervalul studiilor”¹⁴. În răspuns, mitropolitul arăta: „Am luat act cu plăcere de raportul despre studiile încheiate cu succes la Academia de Arte Frumoase din București. Ne vei comunica planurile ce ți-ai combinat pentru viitor, pentru că intențiunea noastră este să te ajutăm a te desăvârși în pictura bisericească”¹⁵. Tot la București, Zian Boca a audiat cursurile de Teologie Mistică

ale profesorului Nichifor Crainic și de Antropologie susținute de profesorul Francisc Rainer de la Facultatea de Medicină¹⁶.

Ulterior, în martie-iunie 1939, ierodiaconul Zian Boca a viețuit în muntele Athos, pentru a căpăta din experiența duhovnicească athonită și a aprofunda arta zugrăvirii bizantine, cu o bursă din partea Arhiepiscopiei Sibiului¹⁷. În acest sens, într-o scrisoare către Sfânta Chinotită din Muntele Athos, din 18 noiembrie 1938, vorbind despre refacerea mănăstirii voievodale de la Sâmbăta de Sus, mitropolitul Nicolae Bălan solicita primirea lui Zian Boca pentru o perioadă de timp, ca „să învețe toată rânduiala duhovnicească, precum și meșteșugul artei bizantine, așa cum se păstrează acestea în sfintele mănăstiri ale Sfântului Munte Athos și pe acestea să le aducă acum din nou în sfânta mănăstire a fericitului nostru domn. Călduros, vă rog, deci să binevoiți a-l primi și rându-i în mănăstirea în care știți că poate să studieze mai bine arta bizantină și poate să ducă o viață călugărească superioară. Vă rugăm, de asemenea, a vă îngriji să-i dați și un părinte duhovnicesc în mănăstirea respectivă”¹⁸.

Abia în ianuarie 1939, Zian Boca a primit acordul Patriarhiei Ecumenice și viza statului grec, pentru a merge în Sfântul Munte, timp de o lună. Ulterior, șederea

¹¹ La 26 mai 1938, fresca a fost inaugurată în prezența regelui Carol al II-lea. Întreaga lucrare s-a realizat sub coordonarea pictorului Costin Petrescu, în perioada mai 1933-aprilie 1937 (cf. Elena Cercel, *Marea frescă de la Ateneul român – creația pictorului Costin Petrescu*, în „Noema”, vol. XI/2012, p. 485).

¹² AMA, dosar III-345-1937, f. nenum.

¹³ ACNSAS, fond Informativ, dosar 2637, vol. 2, f. 309 (Declarație din 1948).

¹⁴ AMA, dosar III-345-1937, f. nenum.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ ACNSAS, fond Penal, dosar 13928, f. 19 (Autobiografie din 1945).

¹⁷ Pavel Cherescu, *Bursierii mitropolitului Nicolae Bălan*, în vol. „Slujitor al Bisericii și al neamului. Părintele prof. univ. dr. Mircea Păcurariu, membru corespondent al Academiei Române la împlinirea vârstei de 70 ani”, Cluj-Napoca, 2002, p. 637.

¹⁸ AMA, dosar III-728-1938, f. nenum.

părintelui s-a prelungit încă de două ori. El a ajuns în Sfântul Munte abia în martie 1939, unde va fi cercetat câteva mănăstiri și a viețuit la chilia românească „Sfântul Ipatie” de pe teritoriul mănăstirii Vatoped, unde i-a cunoscut pe părinții: Teodosie Domnaru (superior), Dometie Trihenea și Ghenadie Cornățan, toți originari din Ardeal. De asemenea, părintele Arsenie l-a avut ca duhovnic pe bătrânul ieromonah Antipa Dinescu, fost egumen al schitului românesc Prodromu, fost stareț la mănăstirea Căldărușani și viețuitor al chiliei „Sfântul Ioan Botezătorul”, aflat în apropierea mănăstirilor Stavronichita și Pantocrator. De la acesta, părintele Arsenie a copiat fragmente din *Filocalia*, probabil tradusă în limba română, pe care le-a adus la mănăstirea Sâmbăta¹⁹.

La Muntele Athos, părintele Arsenie viețuiește până la 8 iunie 1939, când se întoarce în țară²⁰. La 14 iunie 1939, ierodiaconul Zian Boca îi mulțumea mitropolitului pentru sprijinul de a putea „petrece cu mult folos în Sfântul Munte”, totodată cerând să-l ajute să-și continue „studiul cu pictura bizantină a icoanelor, pe care, spunea el, n-am putut-o deprinde în Sf. Munte din pricina lipsei de meșteri și a decăderii stilului. Singurul care mai avea meșteșugul poleitului vechiu era un rus, care plecase de mai multă vreme în Bulgaria”. Un altul, potrivit aceleiași scrisori, care cunoștea arta poleirii icoanelor, era preotul Nicanor, viețuitor la schitul Darvari din București, care

¹⁹ *Apud* PS Daniil Stoenescu, *Omul îmbrăcat în haină de in...*, p. 9.

²⁰ ACNSAS, fond Penal, dosar 13928, f. 20 (Autobiografie din 1945).

preda cursuri contracost²¹.

Singura posibilitate mai facilă era la Chișinău, în atelierul de pictură al Mitropoliei Basarabiei. Aici, a fost primit de Arhiepiscopul Efrem Enăchescu, locțiitorul scaunului mitropolitan, în octombrie 1939, care l-a găzduit până la praznicul Crăciunului din anul 1939, totodată fiind viețuitor temporar în obștea de pe lângă Palatul mitropolitan. Tot în această perioadă a studiat icoanele vechi păstrate în Muzeul de artă religioasă din București, de sub conducerea istoricului de artă Victor Brătulescu²².

²¹ AMA, dosar III-728-1938, f. nenum.

²² *Ibidem*.

Intrarea în monahism

În timpul studenției la Teologie, Zian Boca își descoperă vocația monahală, după cum mărturisește într-o autobiografie: „Mi se lămurea frumusețea chipului viețuirii călugărești și doream să mă instruiesc, pe cât puteam, mai temeinic, cu deosebire în latura mistică a vieții. Cu prilejul acela aveam următoarele note caracteristice: deprindeam pe mama cât mai fără mine și cât mai fără corespondență, ca oarecum să mă uite și să nu-i vie greu când va afla că m-am călugărit. Apoi, de la plecarea din Brad, mi-am impus o anumită disciplină austeră, care avea mai multe amănunte greu de crezut. [...] Mă abțineam de la «voia în oraș», ci stam în curtea școlii cu poarta deschisă. Cu colegii nu ieșeam în oraș, decât dacă trebuia în interesul școlii, a vreunui profesor sau însoțiți de profesori, cum era cazul cu reuniunea de muzică²³. N-am dansat și n-am învățat lucrul acesta, [deoarece] când eram teolog nu-mi puteam închipui așa ceva. Din viața altora, în afara zidurilor teologiei, am fost în cea mai perfectă indiferență și necunoștință. Toate preocupările mele erau și sunt și până astăzi interioare, nu exterioare. Vorbăria mi-a fost urâtă de când mă știu. Chiar numele mi l-am ales pentru că Avva Arsenie

²³ Era membru în Reuniunea de muzică „Gheorghe Dima”, din Sibiu, de sub conducerea dirijorului Nicolae Oancea (*Ibidem*).